

СТЕФАН СТАМБОЛОВ

БАЩА И СИН

chitanka.info

I.

Юнак върви из пътя
печален и сърдит,
назад се не обръща,
върви напред, напред.
Пред него град се вижда
и хубав, и висок,
но плаче кат го гледа
юнака черноок.

* * *

За него ѝ свято място
града, дет се ѝ родил,
за който толкоз често,
той в странство е жалел.
И на, стои пред него
тоз хубав, чуден град,
но пълно на юнака
сърцето му е с яд.

* * *

Защо? Какво ли нещо
го мъчи и суши,
набърчило му чело
сърцето му топи?
Защо е той умислен
тоз хубавец юнак,
и гледа с поглед жален
на своя бащин град?

* * *

Юнак се спря умислен
и с силен, страшен глас
той страшна дума казал
в таз чудна лятна нощ:
„Проклет баща-убиец,
ти тук, тиран, живееш,
народен кръвопиец!
Ти скоро ще умреш!“

II.

Чорбаджията Петко
не може да заспи
и нещо твърде тежко
гърдите му тесни.
Излезе на чардака
да се поразхлади,
дано му поолекне,
дано му се доспи.

* * *

Печален и умислен
той гледа на града,
луната го покрила
със бяла пелена,
тук-там свещи горели.
Градът отколе спял,
звезди без чет блещали,
щурца — щур! щур! — пял...

* * *

Нощта била прекрасна,
прохладен вятър вей,
захвица върволица
пред нази да се вий —
неща що сме видели
на младост, в старина,
какво сме ний сгершили
деня или нощя.

* * *

И дядо Петко спомни
свойте си младини,
туй време сладко, скъпо,
тез мили майски дни,
когато мълчешката,
той ходеше нощя,
отваряше врачката —
там чака го мома.

* * *

Мома кат ангел красна,
с руса, златна коса,
висока, пъстроока,
кат капчица роса.
С ръка да не похванеш
белите ѝ ръце,
да ѝ се ненагледаш
на нейното лице.

* * *

Тя чака го, горката,
с разтворени ръце,
трепти като го види,
нейното сърчице.
И дядо Петко спомни
нейния сладък глас,
и нему му се стори,
че я прегръща пак.

* * *

Туй спомни дядо Петко
и мъчно му стана.
Въздъхна той дълбоко:
„Ех, млада младина,
веднъж си ти, веч мина.
Кажи ми де е тя?
Що чини мойта Пена,
прости ли ми греха?

* * *

От мен тя син родила —
детето ми къде ѝ?
Между какви ли хора,
дали добре живеј?“
Но всичкото мълчало,
щуреца — щур! щур! — пял...
В гората вик се чуло
и стареца видял.

* * *

Видял той друго нещо
от своя живот млад,
като катран то й черно,
проклето като яд.
Излъганата Пена
с разпусната коса,
дошла нощя при него,
говори му така:

* * *

„Та виждаш, мило либе,
непразна съм жена,
кога ще се венчайме
да се не смей света?“
Но Петко отговаря:
„Махни се, ей, жена!
Била си ти непразна,
не е то мой вина!

* * *

Неща жена блудница,
кой знай кое й дете!“
„— Млъкни! Аз ще се махна,
млъкни, млъкни, млъкни!“
И бърза кат кошута
тя връцна се назад.
И петко я не видя
повтором други път.

* * *

Сал чу, че тя родила
кат ангелче дете;
подир — че тя е болна,
че скоро ще умре.
След шест месеца болест
горката тя умря...
Невинна клетва жертва,
ти що в света видя?

III.

И хвана дяда Петка
сърдито съвестта
да мъмри, да го мъчи,
и видя той смъртта.
Лежи горката Пена,
като откъснат цвят,
тъй мила и невинна,
кат ангел чист и свят.

* * *

„На, клети старче, гледай!
Туй чудо ти уби,
ти нея я изпъди,
че тя нема пари.
Но Бог ще те накаже
за твоя голям грях.
И всеки ще подритва
проклетия ти прах!“

* * *

И Петко затрепера
кат трепетликов лист,

но той след малко скокна
и с силен, страшен глас:
„Ей, мълквай, й продума,
не ме е мене страх,
ако ще и да стане
вселената на прах!“

* * *

Но съвестта не щяла
да му се покори,
да шепне пак хванала:
„Човече, погледни
на този живот преминал,
на стрижаните злини,
на народа как си мъчил,
какви злочестини...“

* * *

Но Петко не оставил
да свърши съвестта:
„Ей мълквай, и продумал —
да н'е глупав света!
Защо се той оставя
на чуждите ръце?
Такваз добра овчица,
да стриже, кой неще?“

* * *

Борба голяма, страшна
е нашия живот,

Глава ако си умна
живей от чужди пот.
Но веч петлите пеят,
зорницата грее,
да ида да почина
от тежки трудове.“

IV.

„Бай Христо, отвори ми,
таз вечер съм ти гост.
Едвам можах да стигна
в града ви тая нощ.“
И Христо му отваря
с треперещи ръце,
от радост силно тупка
неговото сърце.

* * *

Апостола на гости
дошъл му тая нощ.
Как с радост да не среща
такъв добър гост,
когато той се труди
и нашия народ
да придобий свобода
и нов честит живот.

* * *

Той иде от Загорско,
народа там не спи.
Ще има да се слушат
таз вечер новини —

как хората се стягат
за кървав, стршен бой.
Димитър това знае,
ще ни прикаже той.

* * *

И в стаята на Христа
опрашен, почернял,
от път далек, отруден
Димитър е влезнал.
Сега е той облечен
кат сиромах селак,
с забунче, със потури
и със съдран калпак.

* * *

— Добре дошъл, Димитре,
седни си, почини,
и нещо любопитно
ти нам поразкажи.
Що правят наще братя,
Загорето как е?
Тамошните юнаци
стягат ли се добре?

* * *

— Добре са, бае Христо,
Загорето ѝ добре.
Там всеки съзаклятник
готов е да умре.

Там хората си готвят
и пушки, и куришум,
и всичко това вършат
предпазливо, с ум.

* * *

А вие тука как сте,
как делото върви?
Що чинят вашите момци,
събрахте ли пари?
Това що ви поръчах
извършили ли са вече?
Или сред вази нема
юначен човек?

* * *

Живей ли още Петко,
и бърка ли ви пак,
на турците ортак?
А Дончо и до сега
в затвора ли все гний?
Послушай, Христо — Петко
трябва да се убий.

* * *

На колко той е люде
душата изгорил,
що работи полезни
тоз звяр е развалил?
Не, той трябва да падне,

и моята ръка,
кълна се, ще се вапса
на Петка със кръвта.

* * *

Той утре ще да стане
веки е срамота.
Ей — работи народни
не се вършат така!
На всичкото ви бърка
един слаб човек,
а вий не сте кадърни
да му наидете лек!

* * *

Предателя народен
с кама ще се цери,
закона ни свободен
нали така гласи?
А де са сред вас хора
за работа, със свест,
които ще да бранят
народната ни чест?

* * *

Ей, драги байно Христо,
града ви зле върви,
бунтовниците ви прости,
юнаци на хорти.
За работа ги няма

и само със слова
те искат да спечелят
святата свобода.

* * *

Къде им са хвалбите,
къде им е храбростта?
Когато петко жив се
разхожда из града?
Не, той ще да погине,
това ѝ решено веч!
И други кога няма —
ей моя остър меч!

* * *

Ти никому не казвай,
че аз съм във града.
И да приготвиш гледай
ти утре през нощта
да можем с лесен начин
у Петковия дом
да влезем, и над него
ще падне божий гром.

v.

Ден съботен то беше.
Посред святия храм
стоеше дядо Петко
на своя широк трон,
и образите гледа
на разните светци,
но се над един образ

той втренча със очи.

* * *

На него е изписан
Архангел-Михаил,
със огнен меч в десница,
но с поглед кортък, мил.
Стъпал той над мъртвеца
и със лява ръка
държи той за космите
излязлата душа.

* * *

„Какъв ли е мъртвеца,
дал грешник, ил светец,
дали го чака мъка,
или във рай венец?
Добро ли той е правил
през своя цял живот,
или е кръвта смукал
на своя клет народ?“

* * *

Така се питал Петко
и силна е тъга
западнала дълбоко
в нвговата душа.
Нему му се сторило,
че той е сам мъртвец,
че него ад го чака,

а не във рай венец.

** * **

*Що зло е той направил
през своя си живот,
що хора е погубил
от своя клет народ,
що майки е разплакал,
що жени овдовил...
Да, той е голям грешник,
и богу не е мил.*

** * **

*Вечернята се свърши
и попа веч не пей,
а Петко все си мисли,
забравил той, къде й.
И чак кога кликача
отпреде му мина,
тогава той се сепна
и че е сам видя.*

** * **

*Отиде си той в дома
печален, наскърбен.
Дали се той усети,
че тоз е сетен ден
от негова престъпен,
предателски живот,
през който той е правил*

злини на своя род?

VI.

Нощ тиха и безлунна
покри наща земя,
а по небето тъмно
звездица до звезда.
Прохладен горски вятър
вий тихо къмто нас,
спокойствие и радост
усещаш в такъв час.

* * *

Омайно шепне Янтра
сред тая тишина
и прави по-приятен
на хората съня.
Работника отруден,
кат кротко агне спи,
съня за нови мъки
снагата му крепи.

* * *

И Петко се задрямал
на своето легло,
и никак не усетил,
че му е дошло зло.
Сред неговата стая
Димитър сам стои
и в своята ръка мъжка
изострен меч държи

* * *

Полека той пристъпва
към одъра богат,
на него е задрямал
издадника проклет —
съня му неспокоен,
на челото му пот.
Тоз сън е най-последен
от негова живот.

* * *

И Петко на сън види,
че ангел Михаил
душата му да земне
е в стаята дошъл.
Свети ханджар огнен,
погледа му блеци,
устата му говорят:
„Часа ти приближи!“

* * *

Уплашен дядо Петко
събуди се от сън
и гледа отпреде си
незнаен господин,
държи той ханджар остър
в дясната си ръка...
„Дошъл е арахангел
за моята душа“.

* * *

*И дядо Петко млъкна,
кат ням той остана.
Но син му го попита:
„Кажи ми, старина,
виждал ли си кат мене
ти някоя жена?
Спомни си зарад Пена,
за твойта младина.*

* * *

*На, аз съм нейно дете
и ти си мой баща.
Но аз ще те убия,
предателска душа!“
И лъсна се ханджара,
кръв буйно зачуртя.
В нея Петко плувна,
а сина му изчезна.*

Гюргево, 1877 год.

Издание: Стефан Стамболов, „Запомни ме, Живот! Поезия и публицистика“, „Абагар“, С. 1993, Съставителство, предговор и приложение проф. д-р И. Радев.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.